

အကြွေပေါင်းတစ်ထောင် (Akyaw-paung-tataung)

Plantago major L.
 ပျိုရင်း (Family) PLANTAGINACEAE

အင်္ဂလိပ်အမည် (English Name) : Cart-Track-Plant, Plantain Ribwort

အခြားမြန်မာအမည် (Other Myanmar Name) : ဗားကျောပင်၊ ဆေးကျော်ကြဲ

အပင်ပုံသဏ္ဍာန် (Habit) : ပင်လျှော့ (Herb)

အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း (Part Used) : အရွက်၊ အမြစ်၊ ပွင့်ငါးပါး (Leaf, Root, 5 potent parts)

ဆေးကုစင်ခြင်း (Medicinal)

- အရွက်သည်ဆေးသည်။ ဆီဖွင့်အားတိုဆေးအပြင်သုံးသည်။ အဆိပ်သင့်ခြင်းအဆီဖွင့်ကောင်းကိုဖြင့်တို့တွင် ညက်ညက်ကိုက်ဖျက်လိမ်းပေးအသုံးလွှင့် ပျောက်သည်။
 - ပြုတ်ရည်ကို အနာဆေးရန် ဖန်ရည်အပြင်သုံးသည်။ ပါးစပ် ခံတွင်း သွားကိုက်၊ သွားဖျော့၊ ရေဖိုကင်း၊ ပြိုခြင်းတွင်ခပ်အေးအဖွင့်ပေးပါကပျောက်သည်။ ကြိတ်ညစ်ညစ်သည် နားခဲစည်ပါက နားကိုက် ခြည်ယို ပျောက်သည်။ ရက်ရည်ဖွင့်သောက်သော် ကုတ်ဖျားပျောက် သည်။ ကျောက်ဖျားဆေးကျပြုတ်ရည်အဖွင့်သည် ဆီဖွင့် ညှောင်းကျ မိယပ် လိပ်ခေါင်းရောက်ပျောက်သည်။
 - အရွက်နှင့်ရေချိုဖွင့်သောက်ပါက နာတာရှည်ရောဂါ၊ အဖျားစသည်တို့ပျောက်သည်။
 - ကြိတ်ရည်ဖြိုသောက်ပါက အဆုတ်ရောဂါ၊ ဆီးချို ရောဂါပျောက်သည်။
- ပွင့်ငါးပါး
 ပေါက်ရောက်သည့်နေသမျှ (Distribution)
 ပဲခူးတိုင်း၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ မကွေးတိုင်း၊ မန္တလေးတိုင်းနှင့်ပြည်နယ်နှင့် အလွန် ဆေးချိုမြို့ဗားသောတောင်ပင် နေသမျှတွင်ပေါက်ရောက်သည်။

ပွင့်/သီးရာသီ (Flowering/Fruiting Season) : နိုဝင်ဘာ-ဇန်နဝါရီ၊ မိုက်ဘာ-မတ်လ

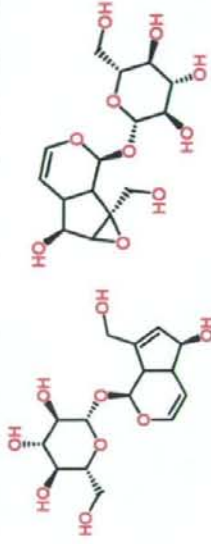
Uses: Disinfectant solution for wound and injuries, Pyorrhoea, Gonorrhoea, Menopause, Diseases, Pile, Malaria, Pounded material wrapped around or on the poison infected area to reduce poison, Lungs disease, Diabetes, Chronic-sores

116 *Plantago major* Linn.

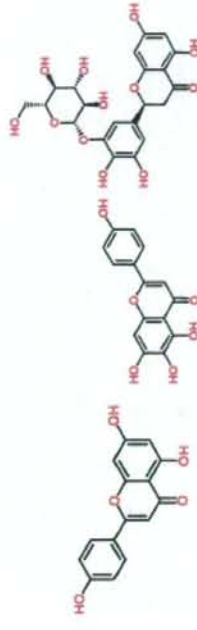
Chemical constituents

Iridoids; aucubin, 3, 4-dihydroaucubin, 6'-O-β-glucosylaucubin, catalpol.
 Flavonoids; apigenin, luteolin, baicalein, nepetin, hispidulin, plantagoside.

Aucubin

Catalpol

Apigenin

Scutellarin

Plantagoside

အလိုကျ (Alo-kyu)

Arundo donax Linn.
 rsdK&if; (Family) POACEAE

- အင်္ဂလိပ်အမည် (English Name) : Nan cane; Spanish cane
- ကချင်အမည် (Kachin Name) : Maiaw
- ရှမ်းအမည် (Shan Name) : Mai-Aw-Awn
- အဝင်ပုံသဏ္ဍာန် (Habit) : ပြက်ဖိုး (Grass)
- အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း (Part Used) : အမြစ်ခုံ (Root Clump)

ဓာတ်ဖက်ဝင်ခြင်း (Medicinal)

အလိုကျသည် အေးပန်ဖိုမီအီလော့ဒါသည်။ ဝမ်းဗီးကိုထောက်စေသည်။
 ပြက်ထောက်လျှင် ဆီသန့်စေ၍ လျှောက်ကျရောက် လျှောက်သည်။
 ရှည်လျှောက်သည်။ အပျိုသစ်များ ခိုခြင်း နှိုက်ခြင်းကိုလည်း လျှောက်စေသည်။
 ဆီနှင့် ပတ်သက်သောရောဂါများကို လျှောက်စေခြင်း၊ ငှက်အေး
 များဖော်စေရန်ပင်ပါဝင်သည်။
 အရွက်ပြောက်ကို လက်ဖက်ပြောက်နှင့်ရောသောက်ပါက လျှောက်စေ၍
 ထွေးကျရောက်၊ အညှောင်အညှော အကိုက် အခဲကောင်းသည်သာမက
 ကားအားကိုလည်းကောင်း စေသည်။

ပျံ့နှံ့မှုဒေသများ (Distribution)

ပျံ့နှံ့မှုဒေသများအပြားတွင် ပေါက်ရောက်သည်။ နေပြည်တော်၊ ကသာ၊ မြင်သို့လွင်၊ သရက်နယ်များတွင်
 အများဆုံးပေါက်သည်။ **Grown in all parts of Myanmar.**

ပွင့်/သီးရာသီ (Flowering/Fruiting Season) :

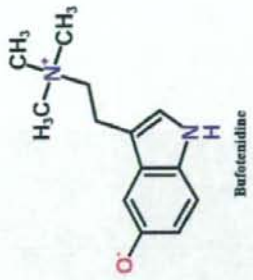
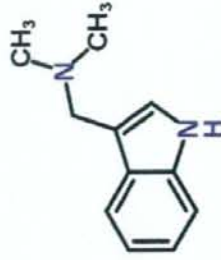
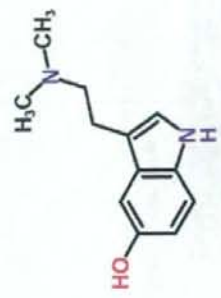
Uses: Gonorrhoea, Regulates menstruation, Urinary diseases, Haematemesis,
 Good for aches, Aphrodisiac, Chronic Leucorrhoea.

117 *Arundo donax* Linn.

Chemical constituents

Alkaloids: Bufotenidine, Gramine, Bufotenine, Dehydrobufotenidine

Ciftoria ternatea L.
ဖျီရင်း (Family) FABACEAE

အင်္ဂလိပ်အမည် (English Name) : Butterfly pea
 အပင်ပုံသဏ္ဍာန် (Habit) : နွယ်ပင် (Climber)
 အသုံးရသည့်အစိတ်အပိုင်း (Part Used) : ပွင့်ငါးပိး (5 potent parts)

- ဆေးကုသရန် (Medicinal)**
 အောက်ဖော်ပြပါသည် စိတ်ပျက်စီးခြင်း၊
 ဝမ်းလျှောစေတတ်သည်။
- ဖျီရင်းပွင့်တွင် အပူနှင့် ဣသရုလီအပိုင်နှစ်ခု၊ ဓာတ်
 စပ်သောက်ပါကပျက်စီးကြောင်း ဖော်ပြရောင်း၊ အသက်ကြီးအရက်အောက်သည်။
 - အသိစိမ်း၊ အစေ့ကို ကြိတ်ညှစ်၍ နှာခေါင်းတွင်းစပ်ပါက
 ခေါင်းစားခြင်းကိုကြိတ်ပျောက်သည်။
 - အပွင့်သည် သူငယ်များ ဖျက်စီးစေတတ်သည်။
 - အစုစည်း သိပ်နားကြီး ထိုးနှာရောက်များအတွက် သုံးသည်။
 - ကိုယ်ဝန်ဆောင်လျော့ကျစေရန် အခြားကို ဆေးဖော်စပ် ရာတွင်သုံးသည်။

ပေါက်ရောက်သည့်ဒေသများ (Distribution)
 မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင်ပေါက်သည်။ Grown all over Myanmar.

ပွင့်/သီးရာသီ (Flowering/Fruiting Season) : ဧပြီလ-ဇူလိုင်လ
 ဇွန်လ-ဩဂုတ်

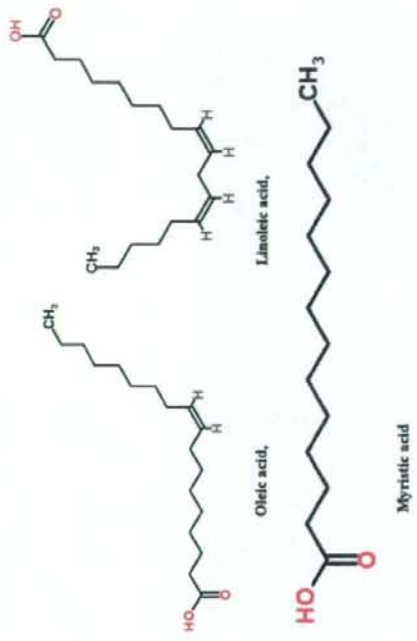
Uses: Antidote for snake poison, Dropsy, Enlargement of liver, Migraine, Testis ailment, Hiccup, Perpetuation of pregnancy.

118 *Ciftoria ternatea* L.

Chemical constituents

Seed oil; oleic acid, linoleic acid, myristic acid, leaf, triterpenoids and alkaloids

Cocos nucifera Linn.
 ချိုရင်း (Family): ARECACEAE

119 *Cocos nucifera* Linn.

- အင်္ဂလိပ်အမည် (English Name) : Coconut palm
- အပင်ပုံသဏ္ဍာန် (Habit) : အပင်ကြီး (Palm tree)
- အသုံးရသည့်အစိတ်အပိုင်း (Part Used) : အသီး၊ အမြစ် (Fruit, Root)
- ဆေးပုဒ်အမည် (Medicinal)
 - ဆေးချို ဖန်ဆောင်ရပါသည်။
 - ပုဆိုးအရောင်ရှိသည်။
 - ဆေးချိုဆီသည်။
 - ဆေးချိုဆီပင်သည်။
 - ပုဆိုးသည်။
 - ဆေးချိုပင်သည်။
 - အပင်အပေါက်ကိုဖျားပျက် အသားအရေ ပြုစောကြည့် ကို သက်သာစေသည်။
 - အပင်အရေအပေါက်ကိုသောက်ပါက ဝမ်းပျက်၊ ဝမ်းလျှော့ ရောဂါ
 - ဆေးအရေရေခြောက်ခြင်းကိုပျောက်စေသည်။
 - ယမ်းစိမ်းအနည်းငယ်ဖြင့် အညှော်ကိုသောက်ပါက သီး
 - အပင်လမ်းကြောင်းကျောက်ပျောက်စေသည်။
 - သွေးနီ အတွင်း အပြင်လမ်းပေးပါက လည်ချောင်း အာဆီလ်အဖျားပေါက်လွန်
 - လမ်းပေးပါကပျောက်သည်။
 - ကျောက်တည် ရောဂါများကာကွယ်သည်။
 - အပွင့်အမြစ်ကို သွေးနီလမ်းပေးပါက ငွှား ညှင်း တင်တိမ်း
 - တက်ခြင်းကိုပျောက်စေသည်။
- အစွဲမြစ်

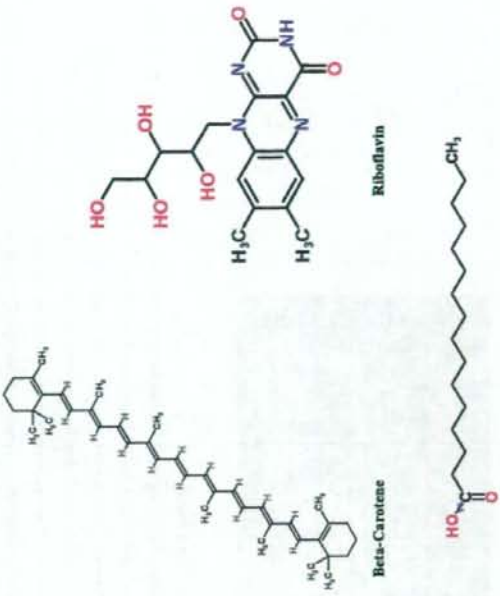
ပေါက်ရောက်ရာဒေသ (Distribution) : စိုက်ပျိုးပင်၊ Cultivated.

ပွင့်/သီးရာသီ (Flowering/Fruiting Season) :

Uses: Diarrhoea, Vomiting, Stones in Urinary-tract and bladder, Purigo, Ringworm, Acne, Sweat fungi, Pimples.

Chemical Constituents

Water, protein, total carbohydrate, fiber, beta-carotene thiamine, riboflavin, niacin, and ascorbic acid. Coconut oil; one of the least variable among vegetable fats, i.e. 0.2-0.5% capric, 5.4-9.5 caprylic, capric, lauric, myristic, palmitic, stearic, arachidic, oleic, and linoleic-acids. CCoconut cake (poussac) contains, moisture,

Aristolochia indica L.
(Family): **ARISTOLOCHIACEAE**

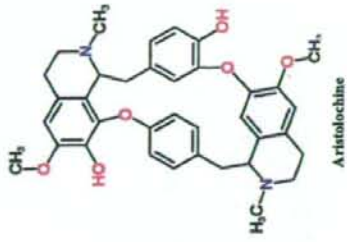
- အင်္ဂလိပ်အမည် (English Name) : Indian Birthwort
- မွန်အမည် (Mon Name) : Pakow Eatsaramuloi
- အပင်ပုံသဏ္ဍာန် (Habit) : ပင်ပျော့ပွယ် (Herb/Climber)
- အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း (Part Used) : အရွက် အမြစ် (Leaf, Root)

ဆေးကုတ်ဝင်ခြင်း (Medicinal)
 ကုသရာဇာတ်သည် မီးရှို့နိုင်သည့် အဆိပ်ရှိသည့် ပြွန်ပွတ်ကို အားစိုက်အစည်းငယ်နှင့် သောက်ပါက ချေ့ခြင်းရောဂါ ခြောက်ခြင်းရောဂါများ ပျောက် သည့် ကုသရာဇာတ်အရွက်နှင့် ချစ်စကားစေ့ကို သက်ဆောင်ထောက်ပံ့ခြင်း ရသည့်အစည်းကိုပင်ဖြစ်သောက ပါကမြေအိမ်၊ ကမ်းအိမ်ထောင်တို့ပျောက်သည်။ ငှက်ကို သုံးပါကလည်း အားစိုက်ပြန်လည်ပြန်လျှောက်နိုင်သည်။
 - သွေးလိမ်းပါက ချေ့ခြင်း၊ ကမ်းအိမ်အစို့အဆိပ်များဖြင့် သည်း သွေးသောက်ခြင်း၊ လျှောက်စွတ်ပေးပါက ခန်းစမ်း ခြင်း၊ လျှား၊ အားစိုက်ပြန်ပျောက်သည်။ အမွှားကို ငွေစိ ကောက်မှုနှင့်ချောသောက်ပါက ဥက္ကဋ္ဌကျက်ထိန်းချစ် ခြင်း၊ သားဖွားလွယ်ကူခြင်း၊ ဝမ်းဗီးယပ်ကွက်ပျောက်စေ ပါသည်။ ကလေးငယ်များ လည်ချောင်းအတွင်း အပူ ဖျားပေါက်လျှင် ပွင့်ပါးကြွယ်ရည်ကို အရွက်နှင့်ဖွတ် တိုက်ခြင်းဖြင့် ပျောက်ကင်းစေသည်။

ဒေသစိုက် (Distribution)
 မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းများတွင်ပေါက်သည်။ **Grown in flat plains of Myanmar.**
 ဖွင့်/သီးရာသီ (Flowering/Fruiting Season) : နိုဝင်ဘာ-ဒီဇင်ဘာ/ဖေဖော်ဝါရီ

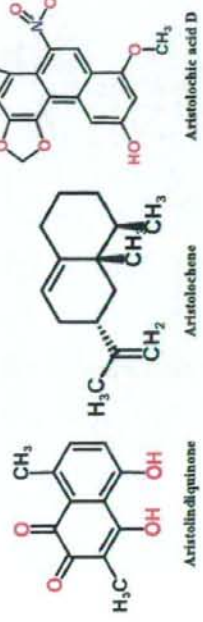
Uses: Dropsy, Cough, Antidote of snake and scorpion poison, Delirius from high fever, Regulates menstruation.

120 *Aristolochia indica* L.

Chemical Constituents

Phenanthrene derivatives: Aristolochic acid, aristolochic acid-D, aristolochic acid-P methyl ether lactam, aristolactam β-D-glucoide/ aristolochic acid, aristolochic acid methyl ester, methyl aristolochate, aristolamide, aristollic acid, aristololirite. **Quinones:** Aristolindiquinone. **Lactones:** Aristolohide. **Sesquiterpenes:** (12S)-7, 12-Scosishwaran -12-OH, 6 isohwarol, 7 ishwarsone, ishwarsane, aristolochene, 9 ishwarsane, selina-4(10),11-diene, 10 ledol. **Alkaloid:** Aristolochine. **Terpenes:** β-caryophyllene, α-humulene, ishwarsone, caryophyllene oxide, ishwarol, ishwarsane and aristolochene, α-terpinolene. ishwarsane and aristolochene **Others:** Ceryl alcohol, allantoin, p-coumaric acid/α d-camphor, 15 sitosterol and stigmast-4-en-3-one.

ရောဂါများနှင့်အဓိပ္ပါယ်ဖော်ပြချက်များ
ပြန်မာ-အင်္ဂလိပ် ဆေးအခေါ်အဝေါ်များ

Myanmar-English Medical Terminologies

ရောဂါ = Disease - Disease is an illness which affects people, animals and plants. ရောဂါဆိုသည်မှာ လူများ၊ တိရစ္ဆာန်များနှင့် အပင်များ မကျန်းမာဖြစ်စေခြင်းကိုဆိုလိုသည်။
ရောဂါလက္ခဏာ = Symptom - Something that a person suffers from, that indicates a particular disease. လူတစ်ဦးတစ်ယောက် ခံစားရသော ၎င်းရောဂါဝေဒနာ၏ လက္ခဏာကိုဆိုလိုသည်။

- ၁။ ကာမအားသန်စေသည် = Aphrodisiac
- ၂။ ကာလဝမ်းရောဂါ (ကာလနာ) = Cholera: It is a serious disease that affects people's digestive organs. It is caused by drinking infected water or eating infected food. It could be epidemic in nature. အစာအိမ်၊ ဝမ်းတွင်း အစာခြေအင်္ဂါများတွင် ဖြစ်သောရောဂါဖြစ်သည်။ မသန့်ရှင်းသောရေနှင့်အစားများကို စားသောက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကပ်ရောဂါအထိပြန့်ပွားနိုင်သည်။
- ၃။ ကာလသားရောဂါ = Venereal Disease: It is referred to diseases such as syphilis, gonorrhoea which are passed on by sexual intercourse. ကာမဆက်ဆံမှုကြောင့် ပြန့်ပွားသောရောဂါများဖြစ်သည်။ ဆစ်ဖလစ်၊ ဂနီရောဂါများကိုဆိုလိုသည်။ အတိုကောက်မှာ VD ဖြစ်သည်။
- ၄။ ကျောက်တည်ခြင်း = Lithiasis: formation of stones in an internal organ such as gall bladder, urinary system, pancreas or appendix. သည်းခြေ၊ ဆီးနှင့်ပတ်သက်သောအစိတ်အပိုင်းများ၊ ကျောက်ကပ်အစရှိတဲ့ တွင် ကျောက်တည်ခြင်း။

- ၅။ ကြက်ညှာချောင်းဆိုး = Whooping Cough: An infectious disease with violent bouts of coughing followed by a whoop. ကျွေးကတ်တတ်သော ရောဂါဖြစ်ပြီး တစ်ခါတစ်ရံပြင်းထန်စွာချောင်းဆိုးပြင်းထန်ပြီး ရှိုက်၍အသက်ရှူသံဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- ၆။ ခရုသင်း = Leucoderma
- ၇။ ခူနာ = Whitlow; abscess on the tip of the finger
- ၈။ ခေါင်းကိုက်ခြင်း = Headache Pain in the head ဦးခေါင်းအတွင်းမှနာကျင်ခြင်း
- ၉။ ခေါင်းတစ်ခြမ်းပြင်းထန်စွာကိုက်ခြင်း = Migraine: A condition resulting from spasms & subsequent over dilatation of certain arteries in the brain which causes a recurrent throbbing head ach. နေထိုင်မကောင်းသည့်တိုင်အောင် ပြင်းထန်စွာခေါင်းကိုက်ခြင်း၊ ဦးနှောက်ရှိ အချို့သောသွေးလွှတ်ကြောများတင်း၍ ခုန်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ၁၀။ ချောင်းဆိုးခြင်း = Cough: Forcing air out of your throat with a sudden harsh noise လည်ချောင်းထဲမှလေကို ရုတ်တရက်စူးရှကြမ်းတမ်းသော အသံနှင့် တွန်းထုတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။
- ၁၁။ ချောင်းဆိုးရင်ကျပ်နာ = Bronchitis: inflammation of the air passages in the lungs causing difficulty in breathing. အဆုတ်သို့ သွားသော လေပြွန်များ၊ လေသွားလမ်းကြောင်းများရောင်ရမ်း၍ အသက်ရှူခက်ခဲခြင်း ဖြစ်သောရောဂါဖြစ်သည်။
- ၁၂။ ငွေးရူးပြန်ခြင်း = Rabies (Hydrophobia): is a serious disease which causes people and animals especially dogs to go mad and die. အင်မတန်စိုးရိမ်စရာကောင်း သောရောဂါဖြစ်ပြီး လူနှင့်တိရစ္ဆာန်တို့ကို အထူးသဖြင့် ငွေးရူးကို ရူးသွပ်စေပြီး သေကြေကြေသည်။
- ၁၃။ ချွေးခဲ = Clammy Sweat

- ၁၄၇။ ခွဲ = Phlegm, Mucus
- ၁၄၈။ ခွဲကျပ် = Congestion in the lungs. အဆုတ်တွင်ကြပ်တည်းခြင်း။
- ၁၄၉။ ခွဲပူထ = Exude phlegm successively.
- ၁၅၀။ ဂျပ်ကောင် = Crab Louse (Phthirus pubis)
ဂျပ်ကောင်ကိုကိ၍အဆိပ်တက်ခြင်း။
- ၁၅၁။ ငှက်ဖျားရောဂါ Malaria: is a serious disease carried by mosquitoes
which causes periodic fever. ခြင်္သေ့ပျားသယ်ယူကူးစက်စေသည့် ပြင်းထန်
စိုးရိမ်ရသောရောဂါဖြစ်သည်။
- ၁၅၂။ ငန်း = Delirium accompanying certain kinds of fever. အဖျားကြီး၍
ကယောင်ကတမ်းဖြစ်ခြင်း။
- ၂၀၁။ ငန်းဆေး = Indigenous medicine for fever with attendant delirium.
- ၂၀၂။ ငန်းဖမ်း = Be delirious from high fever.
- ၂၀၃။ ငန်းဖျား = High fever with attendant delirium
- ၂၀၄။ ငန်းရှူး = Person mentally affected as a result of fever. အဖျားကြီး၍
ဦးနှောက်ကိုထိခိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။
- ၂၀၅။ စကားထစ်ခြင်း = Stutter; Stammer
- ၂၀၆။ ဆီးချုပ် = Oliguria: poor urination. ဆီးအနည်းသာသွားခြင်း။
- ၂၀၇။ ဆီးပူညောင်ကျရောဂါ Gonorrhoea: is a sexually transmitted disease.
ကာမဆက်ဆံခြင်းဖြင့်ကူးစက်သောရောဂါဖြစ်သည်။
- ၂၀၈။ ဆီးသွားရာတွင်နာကျင်ခြင်း = Dysuria; painful urination
- ၂၀၉။ ဆီးအောင့်ရောဂါ = Stranguli: suffer pain in passing urine. ဆီးသွား
သောအခါ အောင့်ခြင်း။
- ၂၁၀။ ဆီးအိမ်ရောင်ခြင်း = Cystitis: Inflammation of the urines bladder, often
caused by infection

- ၃၀၁။ ဆုံဆီနာ = Diptheria: is a dangerous infections disease which
causes fever and difficulty in breathing and swallowing.
ကြောက်ဖွယ်ရာကောင်းသော ရောဂါဖြစ်ပြီး ဖျားနာခြင်းနှင့် အသက်ရှူ
ခက်ခဲစေရုံသာမက ချို့ချရာတွင်လည်း ခက်ခဲစေသည်။
- ၃၀၂။ ညှင်း = Sweatfungi: a kind of skin disease. အရေပြားရောဂါတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး
ခွေးနှင့် ပတ်သက်သည်။
- ၃၀၃။ တင်းတိပ် = Freckles
- ၃၀၄။ ဒူးလာ = Rheumatism in men. ယောက်ျားများတွင်ဖြစ်တတ်သော အဆစ်
အမြစ်ကိုက်ခဲရောဂါ။
- ၃၀၅။ နူနာရောဂါ၊ အနာကြီးရောဂါ (ကူးနူနာ) Leprosy: a contagious skin
disease causing serious and permanent damage to the body,
including loss of finger, nose etc. ကူးစက်တတ်သောအရေပြားရောဂါ
ဖြစ်ပြီး ပြင်းထန်သော အမြဲ တန်းပျက်စီးမှုများကိုပေးနိုင်သည်။ ဥပမာ-
လက်ချောင်းများ၊ နှာခေါင်းများ ပျက်စီးခြင်း အစရှိဖြစ်သည်။
- ၃၀၆။ နို့ထွက်ပျားစေခြင်း = Galactogogus: An agent that stimulates the
secretion of milk or increase milk flow.
- ၃၀၇။ နို့ရည်ဖျားစေနိုင်ခြင်း = Galactogogue; An agent that stimulates the
secretion of milk or increases milk flow.
- ၃၀၈။ နို့ပိုထွက်စေခြင်းကိုဖြစ်စေရန် ဆောင်ကြဉ်းပေးသောစွယ်။
- ၃၀၉။ နှင်းစူ = Eczema: is an uncomfortable skin condition which make
one skin itch and become sore and broken. မသက်သာအရေပြား
အခြေအနေဖြစ်ပြီး အရေပြားယာယီခြင်း၊ ပူစပ်ပူလောင်ဖြစ်စေပြီးပတ်ကြား
အက်သကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

- ၃၈။ ပလပ်ရောဂါ = Plague: It is a very infectious and usually a fatal disease in which the patient has a severe fever and swellings on his or her body. ကူးစက်တတ်ပြီး သေကြေနိုင်သည်။ အလွန်ပြင်းထန်စွာဖျားပြီး လူနာ၏ကိုယ်ခန္ဓာတွင် အကိုတ်များ ရောင်ရမ်းခြင်းများဖြစ်စေသည်။
- ၃၉။ မီးတစ်ခြမ်းလေဖြတ်ခြင်း = Facial epalsy
- ၄၀။ ပန်းနာ = Asthma: an illness which causes difficulty in breathing out resulting from allergy, etc. အသက်ရှူထုတ်ရန်ခက်စေသောရောဂါဖြစ်ပြီး မတည်သောဝတ်မှုန်ပန်းပန်းပွည့်တစ်ခုနှင့်မတည့်၍ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။
- ၄၁။ ဖွားနာ = Ringworm: An infectious skin disease that produces red areas especially on the head or the skin of other parts of the body. ကူးစက်တတ်သောရောဂါဖြစ်၍ အရေပြားပေါ်တွင် အပိုင်းကွက်များပေါ်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ဦးခေါင်းအရေပြားတွင်ဖြစ်တတ်ပြီး အခြားသော အရေပြားများတွင်လည်းဖြစ်တတ်သည်။
- ၄၂။ ဖျားနာခြင်း = Being ill ရောဂါတစ်ခုခုကြောင့်နေကောင်းခြင်း
- ၄၃။ ဖျားဆို Persistent fever မပျောက်နိုင်သောဖျားနာခြင်း
- ၄၄။ ဖျဉ်းစွဲ = Oedema: An excessive accumulation of fluid in the body tissues, properly known as Dropsy. ခန္ဓာတွင်းရှိ တစ်သျှူးများတွင် လွန်ကဲစွာအရည်စုတည်လာခြင်းဖြစ်သည်။
- ၄၅။ မီးထွက် = Come out of post-natal confinement. (Post natal period)
- ၄၆။ မီးယပ်ချမ်း = Chills caused by femiline disorder
- ၄၇။ မီးယပ်ပိန်၊ မီးယပ်ခြောက် = Thin and withered appearance of woman caused by Menstrual disorder.
- ၄၈။ မီးယပ်ရောဂါ = Menstrual disorder. ရာသီလာမှုမှန်ကန်ခြင်း။
- ၄၉။ မီးယပ်ဝမ်း = Post-natal diarrhoea. သားဖွားပြီးဝမ်းလျော့ခြင်း။

- ၅၀။ မြင်းသရိုက်ရောဂါ Pile လိပ်ခေါင်းရောဂါ
- ၅၁။ မဲ့ = Mole. A small dark brown mark on the skin, sometimes slightly bigger than the skin around. အရေပြားပေါ်တွင်ဖြစ်ပေါ်နေသော အညိုရင့်အမှတ်အသားဖြစ်ပြီး တစ်ခါတစ်ရံအရေပြားထက်ကြီးသည်။
- ၅၂။ ယားနာ = Purigo, Puritis
- ၅၃။ ရိဖြူရိနီဆင်းခြင်း (အမျိုးသမီးများ) = Chronic leucorrhoea: A white or yellowish discharge of mucus from the vaginal opening for longer duration.
- ၅၄။ ရေကျောက် = Chicken pox: an infectious disease with fever and red itchy spots. ကူးစက်တတ်သောရောဂါဖြစ်ပြီး အဖျားတက်ခြင်းနှင့်အနီစက်ကလေးများ ခန္ဓာတွင်ဖြစ်ပေါ်သည်။
- ၅၅။ ရေစီးကမ်းပြိုလိုက်ခြင်း = Pyorrhoea
- ၅၆။ ရေဖျဉ်းကြီး = Oedema, Dropsy, Ascitis
- ၅၇။ ရေယုန် = Herpes
- ၅၈။ ဝဲ = Scabies, Mange
- ၅၉။ ဝက်ခြေပေါက်ခြင်း = Pimple; acne
- ၆၀။ ဝက်ရှူးပြန် = Epilepsy
- ၆၁။ ဝက်သက်ပေါက် = Measles
- ၆၂။ ဝမ်းကိုက်ရောဂါ Dysentery: an infections disease with severe diarrhoea. ဝမ်းလျော့စေသောအူတွင်ဖြစ်သော ဝမ်းကိုက်သောရောဂါဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံခွဲ၊ သွေးစများပါခြင်းတွေ့ရသည်။
- ၆၃။ ဝမ်းရောင် = Flactulence
- ၆၄။ ဝမ်းရစ် = Have gripes

- ၆၆၅။ ဝမ်းလျော့ခြင်း = Diarrhoea: too much liquid in and too frequent emptying of the bowels. ဝမ်းတွင် အရည်များစွာပါ၍ အဆက်မပြတ် ဝမ်းသွားခြင်းကိုဆိုလိုသည်။
- ၆၆၆။ ဖျားစေ့ရောင်ခြင်း = Orchitis: inflammation of the testis
- ၆၆၇။ သမင်ကွက် = Vitiligo: achromic patches on skin. ခရသင်းရောင်ကြောင့် အရေပြားပေါ်တွင် ပေါ်လာတတ်သောအကွက်များဖြစ်သည်။
- ၆၆၈။ သူငယ်နာ = Infantile ailments resulting in nervous disorder and muscular dysfunction. ကလေးသူငယ်များတွင် ရောဂါဖြစ်ခြင်းကြောင့် အာရုံထိခိုက်ခြင်း နှင့် အကြောများအလုပ်မလုပ်ခြင်း။
- ၆၆၉။ သည်းခြေရည် = Bile: Yellowish thick bitter fluid in the liver. အသည်းထဲမှ ပျစ်၍ခါးသောအါရောင်အရည်
- ၆၇၀။ သည်းခြေရည်များခြင်း = Billious: affected by too much bile in the liver. အသည်းတွင် သည်းခြေရည်များခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောရောဂါ။
- ၆၇၁။ သုတ်နည်းခြင်း = Oligospermia: the presence of less than the normal amount of spermatozoa in the semen. သုတ်ရည်တွင် နှုတ်ရိုသင့်သည့်သုတ်ပိုးအရေအတွက်ဖြစ်နေခြင်း။
- ၆၇၂။ သွေးကျရောဂါ = Hypotension
- ၆၇၃။ သွေးတိုးရောဂါ = Hypertension
- ၆၇၄။ သွေးပျက် = Be deranged due to shock
- ၆၇၅။ သွေးပြင်းသရိုက်ရောဂါ = Pile Haemorrhoides. သွေးထွက်သောလိပ်ခေါင်းရောဂါ
- ၆၇၆။ သွေးသွန်ရောဂါ = Menorrhagia: Abnormally heavy bleeding at menstruation which may or may not be associated with abnormally long periods. ရာသီလာချိန်တွင် သွေးလွန်စွာသွန်ခြင်း၊ ရာသီကြာမြင့်စွာထိန်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်လျှင် ပတ်သက်သည်။

- ၆၇၇။ သွေးအားနည်းရောဂါ = Anaemia: A reduction in the quantity of the oxygen carrying pigment, haemoglobin in the blood. အောက်စီဂျင်သယ်ဆောင်သည့်သွေးနီဥ (haemoglobin) ကျခြင်းဖြစ်သည်။
- ၆၇၈။ သွေးအန်ခြင်း = Haematemesis
- ၆၇၉။ သွက်ချုပ်ခြင်း = Motor paralysis အကြောဆွဲခြင်း။
- ၆၈၀။ အင်္ကျီတံ = Gland, Tumour
- ၆၈၁။ အစာမကြေခြင်း = Dyspepsia: Indigestion
- ၆၈၂။ အစာမစားချင်ခြင်း = Anorexia: Loss of Appetite.
- ၆၈၃။ အစာအိမ်နာ = Peptic ulcer
- ၆၈၄။ အစာအိမ်ရောင်ခြင်း = Gastritis
- ၆၈၅။ အဆစ်အမြစ်ရောင်ရောဂါ = Arthritis: pain and swelling in the joints of the body ခန္ဓာကိုယ်၏အဆစ်အမြစ်များနာကျင်ကိုက်ခဲရောင်ရမ်းခြင်း။
- ၆၈၆။ အနာ = Sore, Wound, Injury (disease)
- ၆၈၇။ အနာစက် = Impedigo
- ၆၈၈။ အနာစိမ်း = Abscess, boil
- ၆၈၉။ အနာပဆုပ် = Carbuncle
- ၆၉၀။ အနာပေး = Scab
- ၆၉၁။ အနာဖက်ရွက် = External ulcer
- ၆၉၂။ အနာဖီး၊ အနာလျှံ = Erysipelas
- ၆၉၃။ အနာဖြူ = Dormant Sore
- ၆၉၄။ အနာရင်း = (of sores) Fester
- ၆၉၅။ အနာဝင် = Turn septic
- ၆၉၆။ အနာဟောင်း = Inveterate Sore
- ၆၉၇။ အပူကန် = Have sore throat, rash, sore, eyes etc, owing to an outbreak of excessive heat in one's system.

- ၉၈။ အပူကျိတ် = Boil, bubo
- ၉၉။ အဖု၊ အပိန့် = Papule, Boil, Lump
- ၁၀၀။ အရိုးပျော့နာ = Rickets
- ၁၀၁။ အဘားဝါရောဂါ = Jaundice: a disease state of the body in which the skin and whites of the eyes become yellow.
အဘားနှင့်မျက်လုံးသူငယ်အဖြူများ အဝါရောင်ဖြစ်ပေါ်လာသောရောဂါဖြစ်သည်။ ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ၁၀၂။ အသည်းရောင်ရောဂါ = Hepatitis; Inflammation of the liver caused by viruses, toxic substances or immunological abnormalities.
- ၁၀၃။ အူရောင်ငန်းဖျား = Enteric fever, typhoid: is a serious infectious disease that produces fever and Diarrhoea and cause death.
ပြင်းထန်သောကူးစက်သည့်ရောဂါဖြစ်ပြီး အဖျားကြီး၍ ဝမ်းလျော့တတ်သည်။ သေဆုံးနိုင်ပါသည်။
- ၁၀၄။ အိပ်မပျော်ခြင်း = Insomnia, inability to fall asleep (or) to remain asleep for an adequate length of time so that tiredness is vertically permanent

ကျမ်းကိုးများ (References)

၁။ A Standard & Nomenclature of Forest Plants of Burma

၂။ (ARDC) ပြောဟောကျေးလက်ကြီးပွားတိုးတက်ရေးကော်မရှင်း
ပုံပြဆေးဝါးပင်များ အတွဲ ၁-၄

၃။ (ARDC) လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကော်မရှင်း(၁၉၈၀) မြန်မာဆေးဝါး
ပင်များ (Burmese Medicinal Plants)

၄။ Ashin Nagathain-1967-71 Illustrated Medicinal Encyclopedia
Vol. I - IV. အရှင်နာကသိန်-၁၉၆၇-၇၁ စံပြဆေးအဘိဓာန်၊ အတွဲ
၁ မှ ၄

၅။ Brandis D: Indian Trees

၆။ Graham Pinn: Herbal Medicine; A Practical Guide for Medical
Practitioners

၇။ Hundley H.G. Chit Ko Ko: List of Trees, Shrubs, Herbs and
Principal Climbers.

၈။ Kress W.J, R.A D. Filippis, E.Far and Daw Yin Yin Kyi (2003):
A Checklist of the Trees, Shrubs, Herbs, and Climbers of
Myanmar. Smithsonian Institution Vol. 45:1-590

၉။ Kurz. S.: Forest Flora of British Burma

၁၀။ Kyaw Soe and Tin Myo Ngwe (2004): Medicinal Plants of
Myanmar Identification and uses of some 150 commonly
used species (Series 1)

၁၁။ Ministry of Health (2007) အသုံးဝင်ဆေးပင်များနှင့်
မြန်မာတိုင်းရင်းဆေး နည်းလက်စွဲ၊ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာနနှင့်
မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းဆေး ဆရာအသင်းပူးပေါင်းပြုစုသည်။

၁၂။ Ministry of Health, Myanmar: Medicinal Plants of Myanmar A
Selection of 60 commonly used species. Department of
Traditional Medicine.

၁၃။ Ministry of Science and Technology အစွမ်းထက်ပြက်သည့်မြန်မာ
တိုင်းရင်းဆေးပင်များအတွဲ (၁)(၂) သုတေသန ပြုလုပ်ရရှိသည့်
အချက် အလက်များ

၁၄။ Myanmar - English Dictionary

၁၅။ Kirtikar, K. H., B. D. Basce and an ICS Indian Medicinal
Plants Vol. I-IV

၁၆။ Oxford Advance Learner's Dictionary, Oxford.

၁၇။ Rodger A.: A Handbook of the Forest Products of Burma (2nd
Edition)

၁၈။ Students English - English - Myanmar Dictionary, Ministry of
Commerce

၁၉။ TAKACHI Watanabe, K. Rajbbiandari, Kuber Jung Mall, Shoh
Yahara (2005): A Handbook of Medicinal Plants of Nepal.

၂၀။ The Toyota Foundation/ Toyota Motor Corporation, Japan.

၂၁။ WHO: WHO monographs on Selected Medicinal Plants Vol 1-
4 Published by World Health Organization

၂၂။ Lavit Kham: Medicinal Plants of Cambodia, Habitat, Chemical
Constituents and Ethnobotanical Uses (2004)

၂၃။ Motoyoshi Satake: Medicinal Plants in Myanmar (2002)

၂၄။ Hiroyuki Fuchino, Setsuko Sekita, Kanami Mori, Nobuo K

- awahara, Motoyoshi Satake, Fumiyouki Kiuchi A New Leishmanicidal Saponin from *Brunfelsia grandiflora* Chem. Pharm. Bull., 56(7)93-96 (2008)
- 191 Kanami Mori, Mari Kawano, Hiroyuki Fuchino, Yutaka Agatsuma, Motoyoshi Satake, Takenori Kusumi, Sekita Setsuko, Antileishmanial compounds from a Myanmar Plant *Cordia fragrantissima*, J. Nat. Prod., 71 (1) 18-21 (2008)
- 201 M. Takahashi, H. Fuchino, S. Sekita, M. Satake, F. Kiuchi, In vitro Leishmanicidal constituents of *Milletia pendula*. Chem. Pharm. Bull., 54(6), 915-917 (2006)
- 211 M. Takahashi, H. Fuchino, S. Sekita, M. Satake, F. Kiuchi, In vitro Leishmanicidal constituents of *Milletia pendula*. Chem. Pharm. Bull., 54(6), 915-917 (2006)

သိပ္ပံအမည်များ (အင်္ဂလိပ်အက္ခရာစဉ်ဖြင့်)
Scientific names in Alphabetical Order

ACANTHACEAE

1. *Andrographis paniculata* (Burm.f.) Wall. ex Nees ----- p. 48
2. *Justicia adhatoda* Linn. ----- p. 89

ACORACEAE (ARACEAE)

3. *Acorus calamus* Linn. ----- p. 102

ALLIACEAE (LILIACEAE)

4. *Allium cepa* Linn. ----- p. 16
5. *Allium sativum* Linn. ----- p. 17

ALOACEAE

6. *Aloe vera* Linn. ----- p. 97

AMARANTHACEAE

7. *Amaranthus spinosus* Linn. ----- p. 114

AMARYLLIDACEAE

8. *Crinum asiaticum* Linn. ----- p. 13

ANACARDIACEAE

9. *Semecarpus anacardium* Linn.f. ----- p. 31

APIACEAE (UMBELLIFERAE)

10. *Apium graveolens* Linn. ----- p. 41
11. *Centella asiatica* (Linn.) Urb. ----- p. 92
12. *Coriandrum sativum* Linn. ----- p. 64
13. *Foeniculum vulgare* Mill. ----- p. 40

APOCYNACEAE

14. *Alstonia scholaris* (L.) R.Br. ----- p. 56
15. *Nerium indicum* Mill. ----- p. 67
16. *Rauwolfia serpentina* Benth. ----- p. 86
17. *Thevetia peruviana* (Aers.) Schum. ----- p. 52
18. *Vinca rosea* Linn. ----- p. 111

ARACEAE

19. *Amorphophallus paeoniifolius* (Dennst.) Nicholson. ----- p. 103

ARECACEAE (PALMAE)

20. *Areca catechu* Linn. ----- p. 25
21. *Cocos nucifera* Linn. ----- p. 119

ARISTOLOCHIACEAE

22. *Aristolochia indica* Linn. ----- p. 120

ASCLEPIADACEAE

23. *Calotropis procera* (Ait) R. Br. ----- p. 87

ASPARAGACEAE (LILIACEAE)

24. *Asparagus racemosus* Willd. ----- p. 98
25. *Asparagus officinalis* Linn. ----- p. 2

ASTERACEAE (COMPOSITAE)

26. *Blumea balsamifera* (Linn.) DC. ----- p. 82
27. *Carthamus tinctorius* Linn. ----- p. 48
28. *Eclipta alba* Hassk. ----- p. 22

BASELLACEAE

29. *Basella alba* Linn. ----- p. 8

BIGNONIACEAE	
30. <i>Oroxylum indicum</i> (Linn.) Kurz.	p. 21
BIXACEAE	
31. <i>Bixa orellana</i> Linn.	p. 109
BOMBACACEAE	
32. <i>Bombax ceiba</i> Linn.	p. 101
BORAGINACEAE	
33. <i>Cordia wallichii</i> G. Don	p. 105
34. <i>Heliotropium indicum</i> Linn.	p. 51
CAESALPINIACEAE (LEGUMINOSAE)	
35. <i>Cassia alata</i> Linn.	p. 112
36. <i>Cassia angustifolia</i> Vahl.	p. 79
37. <i>Cassia fistula</i> Linn.	p. 35
38. <i>Cassia tora</i> Linn.	p. 36
39. <i>Tamarindus indica</i> Linn.	p. 91
CANNACEAE	
40. <i>Canna indica</i> Linn.	p. 83
CARICACEAE	
41. <i>Carica papaya</i> Linn.	p. 110
COMBRETACEAE	
42. <i>Quisqualis indica</i> Linn.	p. 57
43. <i>Terminalia chebula</i> Retz.	p. 81
CONVOLVULACEAE	
44. <i>Convolvulus arvensis</i> Linn.	p. 6
45. <i>Cuscuta reflexa</i> Roxb.	p. 99

46. <i>Ipomoea aquatica</i> Forsak	p. 9
CUCURBITACEAE	
47. <i>Benincasa hispida</i> (Thumb.) Cogn.	p. 14
48. <i>Citrullus lanatus</i> (Thumb.) Matsumm & Nakai	p. 80
49. <i>Cucumis melo</i> Linn.	p. 104
50. <i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	p. 84
51. <i>Luffa aegyptica</i> Mill.	p. 107
52. <i>Momordica charantia</i> Linn.	p. 18
EUPHORBIACEAE	
53. <i>Acalypha indica</i> Linn.	p. 20
54. <i>Croton tiglium</i> Linn.	p. 3
55. <i>Embllica officianalis</i> Gaertn.	p. 46
56. <i>Euphorbia hirta</i> Linn.	p. 26
57. <i>Jatropha multifida</i> Linn.	p. 49
58. <i>Ricinus communis</i> Linn.	p. 15
FABACEAE (LEGUMINOSAE)	
59. <i>Ciftoria ternatea</i> Linn.	p. 118
60. <i>Glycyrrhiza glabra</i> Linn.	p. 66
61. <i>Milletia tetraptera</i> Kurz.	p. 113
HYPERICACEAE	
62. <i>Calophyllum inophyllum</i> Linn.	p. 78
63. <i>Mesua ferrea</i> Linn.	p. 5
IRIDACEAE	
64. <i>Crocus sativus</i> Linn.	p. 12

LAMIACEAE (LABIATAE)	
65. <i>Mentha arvensis</i> Linn.	p.75
66. <i>Ocimum sanctum</i> Linn.	p. 76
67. <i>Orthosiphon spiralis</i> (Lour.) Mers.	p. 44
68. <i>Pogostemon heyneanus</i> Benth.	p.106
Lauraceae	
69. <i>Cinnamomum camphora</i> (Linn.) Nees & Eberm.	p. 72
70. <i>Cinnamomum obtusifolium</i> Nees.	p. 63
LOGANIACEAE	
71. <i>Strychnos nux-vomica</i> Linn.	p. 28
MAGNOLIACEAE	
72. <i>Michelia champaca</i> Linn.	p. 42
MALVACEAE	
73. <i>Abelmoschus esculentus</i> (Linn.) Moench.....	p. 96
74. <i>Hibiscus rosaSinesis</i> Linn.	p. 29
75. <i>Urena lobata</i> Linn.	p.11
MELIACEAE	
76. <i>Azadirachta indica</i> A. Juss.	p. 55
MENISPERMACEAE	
77. <i>Tinospora cordifolia</i> Miers.	p. 50
MIMOSACEAE (LEGUMINOSAE)	
78. <i>Albizia lebbek</i> Benth.	p. 7
79. <i>Leucaena leucocephala</i> Delvit.....	p. 85
80. <i>Mimosa pudica</i> Linn.	p. 58
MORINGACEAE	

81. <i>Moringa oleifera</i> Lam.....	p. 61
MUSACEAE	
82. <i>Musa sapientum</i> Linn.	p. 38
MYRISTICACEAE	
83. <i>Myristica fragrans</i> Hoult.....	p. 53
MYRTACEAE	
84. <i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	p. 93
85. <i>Psidium guajava</i> Linn.	
86. <i>Syzygium aromaticum</i> (Linn.) Merr. & L.M. Perry.....	p.100
NELUMBONACEAE	
87. <i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	p. 71
NYCTAGINACEAE	
88. <i>Boerhaavia diffusa</i> Linn.	p. 73
89. <i>Mirabilis jalapa</i> Linn.	p. 90
OXALIDACEAE	
90. <i>Averrhoa carambola</i> Linn.	p. 43
PEDALIACEAE	
91. <i>Sesamum indicum</i> (Linn.) DC.	p. 68
PIPERACEAE	
92. <i>Piper betle</i> Linn.	p. 24
93. <i>Piper longum</i> Linn.	p. 77
94. <i>Piper nigrum</i> Linn.	p. 34
PLANTAGINACEAE	
95. <i>Plantago major</i> Linn.	p. 98

PLUNBAGINACEAE	
96. <i>Plumbago zeylanica</i> Linn.	p. 10
POACEAE (GRAMINEAE)	
97. <i>Arundo donax</i> Linn.	p.117
98. <i>Cymbopogon citratus</i> (D.C) Stapf.	p. 39
PUNICACEAE	
99. <i>Punica granatum</i> Linn.	p.108
RANUNCULACEAE	
100. <i>Coptis teeta</i> Wall.	p. 30
RHAMNACEAE	
101. <i>Ziziphus jujuba</i> Lam.	p. 45
RUBIACEAE	
102. <i>Morinda augustifolia</i> Roxb.	p. 95
SANTALACEAE	
103. <i>Santalum album</i> Linn.	p. 65
SAPINDACEAE	
104. <i>Cardiospermum halicacabum</i> Linn.	p. 4
SCROPHULARIACEAE	
105. <i>Scoparia dulcis</i> Linn.	p. 60
SIMAROUBACEAE	
106. <i>Brucea javanica</i> (Linn.) Merr.	p. 94
SOLANACEAE	
107. <i>Capsicum annuum</i> Linn.	p. 33
108. <i>Datura stramonium</i> Linn.	p. 70
109. <i>Solanum indicum</i> Linn.	p. 1

110. <i>Withania somnifera</i> Dunal.	p. 59
THYMELAEACEAE	
111. <i>Aquilaria agallocha</i> Roxb.	p.115
VERBENACEAE	
112. <i>Tectona grandis</i> Linn. f.	p. 27
113. <i>Vitex trifolia</i> Linn. -	p. 19
VITACEAE	
114. <i>Cissus discolor</i> Blume -	p. 54
ZINGIBERACEAE	
115. <i>Alpinia galangal</i> (Linn.) Willd.	p. 23
116. <i>Alpinia officinarum</i> Hance	p. 69
117. <i>Curcuma longa</i> Linn.	p. 62
118. <i>Hedychium coronarium</i> Koenig.	p. 27
119. <i>Kaempferia candida</i> Wall.	p. 74
120. <i>Zingiber officinale</i> Roscoe	p. 32